

УДК 330.8; 378.4

Т.В. Гайдай

**ВИХІ РОЗВИТКУ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ
ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ ТА НАУКИ
До 70-річчя економічного факультету
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка**

Розкрито найвагоміші етапи становлення, розбудови та розвитку економічного факультету КНУ імені Тараса Шевченка упродовж семи десятиріч його історії. Висвітлено основні досягнення у реалізації визначальних напрямів функціонування факультету.

Ключові слова: економічний факультет, Київський університет, економічна освіта, економічна наука.

У 2014 р. економічний факультет – один з провідних факультетів Київського національного університету імені Тараса Шевченка – відзначає своє 70-річчя. Знаменна для історії факультету дата у ювілейному 2014 р. збігається із відзначенням 180-річчя самого навчального закладу – Київського національного університету імені Тараса Шевченка, класичного університету дослідницького типу, провідного науково-навчального центру України.

Економічний факультет у складі Київського університету був організований у 1944 р. Історично він став у СРСР третім факультетом економічного спрямування після економічних факультетів Ленінградського (1940) та Московського (1941) державних університетів. До цього часу в галузі розвитку економічної освіти в Київському університеті вже існувало потужне підґрунтя – понад сторічний досвід і глибокі традиції викладання як загальнотеоретичних, так і низки прикладних та галузевих економічних дисциплін.

Як відомо, свій історичний першопочаток економічна освіта та наука в Київському університеті веде від кафедри політичної економії та статистики, заснованої у 1842 р. в Імператорському університеті Святого Володимира [6, с. 115–201]. Викладання економічних дисциплін у поєднанні з науковими дослідженнями в Київському університеті у XIX ст. – на початку XX ст. здійснювали такі видатні вчені, як І.В.Вернадський (1821–1884), М.Х.Бунге (1823–1895), Г.Д.Сидоренко (1832–1899), Г.М.Цехановецький (1833–1898), М.І.Зібер (1844–1888), А.Я.Антонович (1848–1917), В.Я.Желєзнов (1869–1933), М.П.Яснопольський (1846–1920) та Л.М.Яснопольський (1873–1957), Д.І.Піхно (1853–1909), О.Д.Білімович (1876–1963), С.М.Булгаков (1871–1844), М.М.Цитович (1861–1919), К.Г.Воблий (1876–1947). Їх наукові здобутки увійшли до скарбниці вітчизняної економічної науки. Проте, на жаль, реальна спадкоємність генерацій університетських освітян та науковців з відомих історичних обставин на тривалий час була втрачена.

Відстань історичного часу дозволяє краще оцінити ту надзвичайно вагому роль, яку відіграло заснування економічного факультету класичного університету в інституціоналізації фундаментальної вітчизняної економічної освіти і науки як фахової галузі. Йдеться про створення і розвиток її відповідних організаційних форм, їх внутрішню диференціацію та спеціалізацію; формування системи цінностей і норм, що врегульовують їх функціонування; відтворення у часі інтеграції та кооперації економічної освіти і науки із загальним економічним та соціально-культурним середовищем суспільства і держави. Втім, попри наявність ряду публікацій, присвячених становленню, функціонуванню та розвитку економічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, а також його окремих структурних підрозділів [7; 8; 9; 1] існує нагальна потреба подальшої комплексної розробки даного дослідного напрямку в його різнобічних аспектах.

Створення економічного факультету в 1944 р. було зумовлено нагальними потребами відновлення та розвитку народного господарства – підготовки кваліфікованих спеціалістів для економіки, управління народним господарством та фахової економічної освіти. Кожний наступний етап історичного

розвитку факультету відбивав притаманні риси епохи, ознаки і суперечності кожного десятирічного відрізка другої половини ХХ – початку ХХІ ст., а отже й відповідних їм уявлень про характер економічних і соціальних проблем розвитку суспільства.

Профіль економічного факультету за радянської доби, тобто упродовж 1940–1980-х років, з урахуванням як специфіки класичного університету, так і панівних партійно-ідеологічних домінант визначався підготовкою викладачів політичної економії для вищих та середніх спеціальних навчальних закладів України. В цей період своєї історії він був фактично єдиним у республіці факультетом, на якому здійснювалась фахова політекономічна освітня підготовка викладацьких кадрів.

Економічний факультет почав функціонувати у важкі воєнні та повоєнні роки як доволі скромний підрозділ. На час створення у його складі була лише одна кафедра політичної економії, а у 1944–1945 навчальному році на факультеті навчалося 67 студентів. **Перше повоєнне десятиріччя** було ознаменоване початком структурного становлення економічної освіти з метою підготовки кадрів для науки та управління, надання їй системності та методичної організованості. У початковий період становлення факультет очолювали відомі вчені доценти Б.Є.Радзіковський, А.Ю.Шевченко, О.Н.Голобородько, О.Т.Калачиков.

До відкриття в Київському університеті економічного факультету кафедра політичної економії функціонувала як загальноуніверситетська, вона і стала основою новоствореного факультету. У 1944–1945 рр. в.о. завідувача кафедри політичної економії був З.П.Шульга, у 1946–1947 рр. – Д.Ф.Вірник, у наступні роки кафедрою завідували О.О.Нестеренко (1947–1948), А.Ю.Шевченко (1948–1953).

Реорганізація кафедри політичної економії у 1954–1955 навчальному році привела до створення на її основі двох нових кафедр: кафедри політичної економії економічного та юридичного факультетів (завідувач кафедри у 1954–1955 рр. д.е.н., професор З.П.Шульга) та кафедри політичної економії гуманітарних та природничих факультетів (завідувач кафедри у 1954–1955 рр. д.е.н., професор Л.І.Кухаренко).

У цей період на факультеті було створено ряд нових спеціалізованих кафедр, які здійснювали викладання історико-економічних та конкретно-економічних дисциплін:

- у 1944 р. – кафедра історії народного господарства (завідувач у 1944–1947 рр. к.е.н., доцент Й.М.Браславський);
- у 1945 р. – кафедра статистики (у 1945 р. завідувач д.е.н., професор М.В.Птуха, у 1946 р. в.о. завідувача к.е.н., доцент П.І.Пустоход);
- у 1947 р. – кафедри було об'єднано у спільну кафедру історії народного господарства і статистики, з 1950 р. – кафедра історії народного господарства (завідувачі: у 1947–1950 рр. к.е.н., доцент Й.М.Браславський, у 1950–1952 рр. к.е.н., доцент О.О.Нестеренко, 1953–1957 рр. к.е.н., доцент Б.Є.Радзіковський, у 1958–1960 рр. д.е.н., професор В.С.Жученко);
- у 1950–1951 навчальному році – кафедра економіки та планування народного господарства (завідувач к.е.н., доцент Ю.М.Шоломія).

У перші повоєнні роки розгортання наукової та навчально-методичної роботи на факультеті стримувалось нестачею викладацьких кадрів (наприклад, у 1947–48 навчальному році на кафедрі політичної економії з 13 викладачів 8 працювали за сумісництвом) та матеріальних засобів. Розгортання наукової та науково-методичної роботи фактично розпочалося з 1950-х років. Цьому сприяли захист викладачами факультету докторських дисертацій (у 1951 р. – О.О.Нестеренко, в 1952 р. – Л.І.Кухаренко та З.П.Шульга, в 1958 р. – Й.М.Браславський), близько 30 кандидатських дисертацій, розширення участі викладачів у міжвузівських наукових конференціях, посилення ролі економічної науки в суспільстві тощо.

На базі кафедри політичної економії гуманітарних та природничих факультетів у 1955 р. було створено дві кафедри: кафедру політичної економії гуманітарних факультетів (завідувач к.е.н., доцент А.В.Сухопалько) та кафедру політичної економії природничих факультетів (завідувач д.е.н., професор Л.І.Кухаренко).

У лютому 1956 р. у ході наступної реорганізації відбулось об'єднання кафедр політичної економії природничих та гума-

нітарних факультетів та створення на їх основі єдиної загальноуніверситетської кафедри політичної економії (у 1956–1963 рр. завідувач д.е.н., проф. Л.І.Кухаренко).

Десятиліття 1960-х років у економічній історії країни стало періодом пошуку шляхів реорганізації та вдосконалення господарської системи, експериментами в напрямі підвищення її ефективності. У 1959–1964 рр. викладання економічних дисциплін в Київському університеті здійснювалось економічним відділенням у складі на той час об'єднаного юридично-економічного факультету.

У середині 1960-х років на тлі подальшого зростання значимості економічної освіти та економічної теорії в умовах підготовки та реалізації господарської реформи 1965 р. відбулося роз'єднання юридично-економічного факультету. З 1964 р. економічний факультет надалі розвивався вже як самостійний підрозділ університету. Керівництво економічним факультетом на цьому перехідному етапі здійснював д.е.н., професор М.С.Погорелов (1961–1966).

У 1963 р. для кращого врахування специфіки вивчення економічної теорії на різних факах факультетах на базі колись єдиної загальноуніверситетської кафедри політекономії було створено три нові спеціалізовані кафедри політичної економії:

- кафедру політичної економії та економіки народного господарства, яку у 1965 р. було перейменовано у кафедру політичної економії, що забезпечувала навчальний процес із профільних економічних дисциплін на економічному факультеті;
- кафедру політичної економії природничих факультетів;
- кафедру політичної економії гуманітарних факультетів.

Кафедру політичної економії у 1963–1971 рр. очолювала видатний організатор вітчизняної економічної освіти на науки д.е.н., професор Л.І.Кухаренко. Як талановитий вчений, керівник та виняткова творча особистість, вона відіграла визначальну роль у розвитку кафедри та факультету в 1950–1960-х роках: очолила підготовку молодих наукових кадрів найвищої кваліфікації для факультету й республіки, сприяла піднесенню фахової дослідницької роботи, зростанню авторитету та творчих зв'язків економістів університету в межах республіки

та країни. У цей період удосконалювався навчальний процес, налагоджувалися зв'язки науки з виробництвом.

У наступні роки завідувачами кафедри були такі талановиті науковці та педагоги, відомі організатори економічної науки в країні, вихованці університету, як д.е.н., професор І.С.Ступницький (1971–1987), д.е.н., професор І.С.Ястремський (1987–1988), д.е.н., професор В.П.Нестеренко (1988–1992). Під їх керівництвом кафедра стала провідним навчальним і науковим центром економічного факультету та Київського університету.

Кафедра політичної економії природничих факультетів у 1970–1980-ті роки стала опорною для природничих факультетів вищих навчальних закладів України (завідувач д.е.н., професор М.С.Черненко (1975–1988)). З 1988 р. – це кафедра економіки природничих факультетів (завідувач д.е.н., професор Ю.В.Ніколенко (1988–1998)). Кафедра координувала навчально-методичну, наукову та виховну роботу аналогічних підрозділів вищих навчальних закладів Білої Церкви, Чернігова, Ніжина ін. Перша плеяда її вихованців, які підготували й захистили докторські дисертації, – Ю.В.Ніколенко, О.П.Гош, Л.І.Воротіна, О.В.Новосолов, які надалі керували кафедрами в Київському університеті та в інших закладах вищої школи України.

Кафедру політичної економії гуманітарних факультетів понад двадцять років очолював видатний український учений д.е.н., проф., акад. НАН України А.А.Чухно (1963–1998); у 1992 р. її перейменовано у кафедру економічної теорії та господарської практики. А.А.Чухно був деканом факультету міжнародного права та міжнародних відносин, проректором університету з наукової роботи (1979–1985), неодноразово був членом делегації України на сесіях Європейської економічної комісії в Женеві. У 1967 р. за визначні наукові здобутки у розвитку економічної теорії вченого було обрано членом-кореспондентом, а у 1988 р. – дійсним членом Академії наук України.

У 1965–1969 рр. у складі економічного факультету також функціонувала *кафедра економічної кібернетики* (завідувач к.ф.-м.н., професор К.І.Швецов).

У 1967 р. в структурі факультету було також створено *кафедру економіки та планування народного господарства СРСР*, яку впродовж двадцяти років очолював д.е.н., професор І.С.Ястремський (1967–1987), провідний фахівець в галузі товарно-грошових відносин та господарського механізму. Заслужений працівник вищої школи України І.С.Ястремський віддав невтомній праці на факультеті та розвиткові економічної науки понад п'ятдесят років.

Пізніше, у 1984 р., на основі цієї кафедри було створено *кафедру економіки народного господарства СРСР* (завідувачі: д.е.н., професор І.С.Ястремський (1984–1987), д.е.н., професор Д.М.Черваньов (1987–1990)) та кафедру управління і аналізу господарської діяльності підприємств, з 1985 р. – кафедра управління і економіки підприємств з її подальшими реорганізаціями (завідувач д.е.н., професор Л.І.Воротіна (1984–1992)).

У 1970-1980-ті роки важливу роль у розвитку факультету та університетської економічної освіти та науки відіграв заслужений працівник вищої школи, д.е.н., професор І.С.Ступницький, який близько двох десятиріч, був деканом економічного факультету (1967–1985), завідувачем провідної загальнофакультетської кафедри політичної економії (1971–1987). Як видатний учений і авторитетний керівник економічної освіти й науки, він сприяв утвердженню та збагаченню кращих традицій факультету, перетворенню його на провідний центр підготовки науково-педагогічних кадрів країни, зміцненню зв'язку науки з виробництвом. Під керівництвом І.С.Ступницького та за його особистою участю було виховано плеяду провідних працівників вищої школи та вітчизняної економічної науки.

Зусиллями керівництва та колективу вчених економічного факультету він у 1960–1980-х роках стає одним з провідних наукових центрів республіки. Університетська економічна наука отримала подальший розвиток у таких провідних для цього періоду напрямках економіко-теоретичних досліджень:

– методологічні проблеми політичної економії, суть, структура, розвиток та вдосконалення господарського механізму економічних систем (А.А.Чухно та ін.);

– вплив науково-технічного прогресу на розвиток матеріально-технічної бази виробництва (М.С.Черненко, Ю.В.Ніколенко та ін.);

– закономірності відтворення суспільного виробництва, проблеми управління народним господарством (І.С.Ступницький, Л.І.Воротіна, В.П.Нестеренко та ін.);

– товарно-грошові відносини та розвиток госпрозрахункових відносин (І.С.Ястремський та ін.);

– еволюція основних напрямів світової економічної думки (Р.Х.Васильєва, А.І.Кредісов, П.М.Леоненко, В.Г.Бодров та ін.);

– міжнародні економічні відносини; інтеграційні процеси та світогосподарські економічні зв'язки (В.С.Будкін, Г.Н.Климко, А.П.Румянцев та ін.) [9, с. 306].

Розвиток економічного факультету у зазначені десятиріччя відбувався в нерозривному зв'язку з розвитком суспільства, так чи інакше відображаючи переломні історичні етапи. Однак до кінця 1980-х років він здійснювався в межах незмінних за своєю сутністю економічної та навчальної систем.

Початок 1990-х років відкрив новий етап у розвитку економічного факультету в умовах розбудови державної незалежної України та її економічного реформування. Цей десятирічний відрізок вітчизняної історії був ознаменований початком перехідного періоду до ринкової економіки та кардинальною перебудовою соціально-економічного устрою. Організаційно-структурну перебудову економічного факультету в 1991–1992 рр. розпочав декан факультету д.е.н., професор В.П.Нестеренко (1986–1992). Основні зусилля керівництва факультету та його професорсько-викладацького складу на цьому етапі було спрямовано на перебудову змісту університетської економічної освіти в умовах докорінної зміни наукових та освітніх парадигм вищої школи. Кафедри взялися за радикальне ідейно-теоретичне та концептуальне оновлення навчальних дисциплін, удосконалення навчально-виховного процесу та його організаційно-методичного забезпечення. На факультеті розпочався процес розширення за рахунок уведення нових спеціальностей, відкриття нових кафедр, збільшення набору студентів.

Нагальною стала потреба ефективнішого використання науково-педагогічного потенціалу кафедр, концентрування зусиль учених на розробці фундаментальних проблем перехідної економіки, на підвищенні якості підготовки фахівців. В процесі реорганізації навчального процесу на факультеті докорінних змін зазнали програми навчальних дисциплін, до оновлених навчальних планів було введено нові дисципліни, які містили здобутки вітчизняної та світової економічної науки і освіти.

На початку 1990-х років відбувалась реорганізація існуючих кафедр та створення нових. Так, у 1992 р. кафедру політичної економії економічного факультету було реорганізовано у *кафедру економічної теорії та управління народним господарством* (завідувач д.е.н., професор В.П.Нестеренко (1988–1998)), у 1998 р. – в *кафедру економічної теорії*. У її склад влилась кафедра економічної теорії та господарської практики, очолювана д.е.н., професором, академіком НАН України А.А.Чухно. Кафедру економічної теорії очолювали д.е.н., професор В.П.Нестеренко (1988–1998), д.е.н., професор П.С.Єщенко (1998–1999), д.е.н., професор П.М.Леоненко (1999–2003).

У 1990 р. було створено *кафедру обліку та аналізу господарської діяльності підприємств* (завідувачі д.е.н., професор М.О.Приходько (1990–1994), д.е.н., професор В.Г.Швець (1994–1998)), згодом, у 1998 р., її реорганізовано у *кафедру бухгалтерського обліку* (завідувач д.е.н., професор В.Г.Швець (1998–2009)).

У 1992 р. була організована *кафедра фінансів, грошового обігу та кредиту* (завідувачі д.е.н., професор А.С.Гальчинський (1992–1993), д.е.н., професор О.Д.Василик (1993–2003)).

Зусилля професорсько-викладацького складу кафедр спрямовувались на докорінну трансформацію змісту університетської економічної освіти, радикальне змістовне і структурне оновлення навчальних дисциплін та науково-методичного забезпечення навчального процесу.

У 1992–2003 рр. економічний факультет очолював д.е.н., професор, член-кореспондент АПН України, Заслужений діяч науки і техніки України Д.М.Черваньов (у 1987–1992 рр. заві-

дувач кафедри економіки народного господарства, у 1992–2002 рр. – кафедри менеджменту інноваційної та інвестиційної діяльності). Під його керівництвом було проведено значну реорганізацію факультету: відкрито нові економічні спеціальності, створено та укомплектовано кваліфікованими кадрами нові кафедри та підрозділи, зміцнено матеріально-технічну базу факультету. У 1996–2011 рр. професор Д.М.Черваньов – директор Інституту менеджменту та фінансів при Київському національному університеті імені Тараса Шевченка.

Під керівництвом Д.М.Черваньова продовжилась подальша структурна реорганізація економічного факультету, впровадження нових спеціальностей. Так, у 1998 р. в результаті проведення реорганізації на базі двох кафедр – економіки природничих факультетів (завідувач д.е.н., професор Ю.В.Ніколенко (1988–1998)) і управління та економіки підприємства (завідувач д.е.н., професор М.М.Клименюк (1992–1998)) було створено *кафедру теоретичної та прикладної економіки* (завідувач д.е.н., професор А.В.Шегда (1998–2009)).

У 1998 р. в процесі реорганізації кафедри економічної теорії та управління народним господарством з її складу виділилась в якості самостійної *кафедра міжнародної економіки* (у 1998–2002 рр. завідувач кафедри д.е.н., професор А.П.Румянцев).

За період 1993–2003 рр. в контексті радикальної теоретико-методологічної та концептуальної перебудови змісту навчального процесу викладачі факультету підготували та опублікували понад 270 підручників та навчально-методичних посібників.

У 2003 р. деканом економічного факультету був обраний випускник факультету, завідувач кафедри економічної теорії В.Д.Базилевич – д.е.н., професор, член-кореспондент НАН України, Заслужений діяч науки і техніки України, лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки, Лауреат премії імені М.І.Туган-Барановського НАН України. Професор В.Д.Базилевич є автором, співавтором та науковим редактором більш ніж 320 наукових і навчально-методичних праць, у т.ч. 15 монографій, 28 підручників та навчальних посібників з грифом МОН України.

З урахуванням нових викликів сучасності декан економічного факультету професор В.Д.Базилевич доклав значних зусиль до подальшого комплексного та різнобічного розвитку факультету. Якщо у 2004 р. у структурі економічного факультету функціонувало 7 кафедр, то в процесі структурної реорганізації 2009–2013 рр. їх чисельність поступально збільшувалась. На сучасному етапі підготовку студентів та інтенсивну науково-дослідну роботу здійснюють 13 кафедр, очолюваних відомими вченими.

Кафедра економічної теорії, макро- і мікроекономіки – найстаріша кафедра факультету, яка є історичною правонаступницею заснованої у 1842 р. кафедри політичної економії та статистики, згодом – загальнофакультетської кафедри політичної економії та кафедри економічної теорії. У 2012 р. вона відзначила своє 170-річчя. За час функціонування кафедра пройшла тривалий шлях становлення і розвитку, численних реорганізацій, утвердження славних традицій і видатних наукових досягнень. У 2003 р. кафедру очолив д.е.н., професор В.Д.Базилевич. У 2014 р. її було перейменовано на кафедру економічної теорії, макро- і мікроекономіки.

Кафедра економіки підприємства є правонаступницею кафедри теоретичної та прикладної економіки (завідувач д.е.н., професор А.В.Шегда (1998–2011)) та її історичних попередниць, у 2011 р. після нового етапу реорганізації кафедру очолила д.е.н., професор Г.М.Филюк.

Кафедра менеджменту інноваційної та інвестиційної діяльності організована в 1987 р. на базі кафедри економіки народного господарства. Від часу створення її очолював д.е.н., професор, заслужений діяч науки і техніки України, чл.-кор. АПН України Д.М.Черваньов (1987–2003). У 2003–2011 рр. кафедру очолював д.е.н., професор В.А.Євтушевський. З 2011 р. завідувач кафедри к.е.н., доцент О.І.Жилінська.

Кафедра економічної кібернетики з 1989 р. знову увійшла до складу економічного факультету університету. З 1996 р. завідувач кафедри д.ф.-м.н., професор О.І.Черняк.

Кафедра обліку та аудиту бере свій початок від кафедри обліку та аналізу господарської діяльності підприємств, створеної у 1990 р. У 2009–2011 рр. завідувач кафедри д.е.н.,

професор В.Г.Швець, з 2011 р. в.о. завідувача кафедри к.е.н., доцент Б.А.Засадний.

Кафедра фінансів бере початок від кафедри фінансів, грошового обігу та кредиту, що була заснована у 1992 р. (у 2003–2009 рр. завідувач кафедри д.е.н., професор І.О.Лютій). У 2009 р. в процесі реорганізації на її основі було сформовано кафедру фінансів. З 2009 р. завідувач кафедри д.е.н., професор І.О.Лютій.

Кафедра міжнародної економіки та маркетингу веде свій початок від кафедри міжнародної економіки, утвореної у 1998 р., у 2013 р. кафедра отримала назву міжнародної економіки та маркетингу. З 2003 р. завідувач кафедри д.е.н., професор А.О.Старостіна.

Кафедра екологічного менеджменту та підприємництва створена у 2009 р. Ініціаторами її заснування стали: віце-президент НАН України, академік НАН України В.М.Геєць, засновник Школи бізнесу та інформаційних технологій (BiTS) – лауреат «International Universities», м. Ізерлон, Німеччина, доктор, член Європейської академії наук і мистецтв, Почесний професор Київського національного університету імені Тараса Шевченка Дітріх Вальтер, і декан економічного факультету, професор В.Д.Базилевич. Це перша в Україні кафедра зі статусом українсько-німецької, яка створена з метою підготовки студентів економіко-екологічного профілю. Її особливість – інтернаціональний, українсько-німецький склад. З 2009 р. завідувач кафедри з української сторони д.е.н., професор Г.І.Купалова, з німецької сторони – доктор Дітріх Вальтер.

Кафедра страхування та ризик-менеджменту була створена у 2009 р. в результаті реорганізації кафедри фінансів, грошового обігу та кредиту. Завідувач кафедри к.е.н., професор Р.В.Пікус.

Кафедру банківської справи організовано у 2009 р. в результаті реорганізації кафедри фінансів, грошового обігу та кредиту. Завідувач кафедри д.е.н., професор С.В.Науменкова.

Кафедра статистики та демографії бере свій історичний початок ще з 1842 р., коли в Київському Університеті Св. Володимира була створена кафедра політичної економії

та статистики, у 1909 р. кафедра статистики виділена з її складу в якості самостійної. У 2009 р. зі складу кафедри бухгалтерського обліку в результаті її реорганізації виділилася кафедра статистики та демографії. Завідувач кафедри д.е.н., професор Н.В.Ковтун.

Кафедру підприємництва організовано у 2009 р. з метою цілеспрямованого запровадження у навчальний процес органічного поєднання теоретичної підготовки та формування підприємницького світогляду з практичними навичками у майбутніх фахівців. Завідувач кафедри д.е.н., професор І.І.Мазур.

Кафедра іноземних мов економічного факультету була створена у 2012 р. за рішенням Вченої ради університету, до її складу увійшли викладачі англійської, французької, німецької та іспанської мов. Завідувач кафедри к.філ.н., доцент О.А.Борисенко.

У складі економічного факультету також сформовано та функціонують наступні *структурні підрозділи*: Німецько-український центр економіко-екологічної освіти, науки, підприємництва і культури; Центр фінансової освіти, науки та атестації фахівців в галузі фінансового ринку; Навчально-виробничий центр страхового бізнесу; Науково-дослідний центр.

За роки існування на економічному факультеті Київського університету підготовлено понад 11 тисяч економістів вищої кваліфікації, близько 600 кандидатів економічних наук і понад 80 докторів наук. Випускниками факультету є перший Президент незалежної України Л.М.Кравчук, радники Президента України, голови Національного банку України, депутати Верховної Ради України, міністри, керівники підприємств, установ та організацій, викладачі вищих навчальних закладів тощо.

В сучасних умовах *підготовка студентів на економічному факультеті здійснюється за такими спеціальностями*: економічна теорія, економіка підприємства, менеджмент організацій, фінанси, банківська справа, міжнародна економіка, економічна кібернетика, облік і аудит, менеджмент інноваційної діяльності, прикладна економіка. На економічному факультеті навчаються понад 2000 студентів, з них майже 900 студентів магістратури, а також 152 аспіранти та 5 докторантів.

Економічний факультет КНУ імені Тараса Шевченка перейшов до викладання низки навчальних дисциплін іноземними мовами. У 2013–2014 навчальному роках 35 дисциплін різних спеціальностей викладалися англійською мовою. З метою наближення економічної освіти до міжнародних стандартів на факультеті запроваджена програма бізнес-освіти КНУ МВА, яка пройшла державну сертифікацію за спеціальністю «Магістр бізнес адміністрування». Також здійснюється міжнародна програма подвійного дипломування магістрів з міжнародного бізнесу на базі спеціальностей «Бізнес-адміністрування» (кафедра міжнародної економіки та маркетингу) та «Міжнародні економічні та торговельні відносини» (факультет політичних наук, комунікацій та міжнародних відносин Університету Мачерата, Італія).

Гарантом якості навчального процесу на факультеті є *високопрофесійні науково-педагогічні працівники*. Високий рівень фахової підготовки забезпечують 1 член-кореспондент НАН України, 1 член-кореспондент АПН України, академіки галузевих академій наук, 38 професорів, 102 доценти, інші висококваліфіковані працівники з великим досвідом практичної роботи в науковій, виробничій та фінансовій сферах. На факультеті працюють 7 лауреатів Державної премії України в галузі науки і техніки, 1 лауреат Державної премії України в галузі освіти, 3 лауреати премії імені М.І.Туган-Барановського НАН України. Науковці факультету є засновниками та членами численних вітчизняних та міжнародних наукових асоціацій.

На економічному факультеті КНУ імені Тараса Шевченка сформовані та розвиваються *потужні наукові школи*, визнані в Україні та за її межами:

– наукова школа «Утворення, функціонування, розвиток і трансформація економічних систем» (засновник д.е.н., професор, академік НАН України А.А.Чухно) дослідження проблем функціонування, розвитку і трансформації економічних систем, формування нових парадигмальних підходів в економічній теорії. За результатами наукових досліджень ученого опубліковано більш як 600 наукових праць, серед яких 13 індивідуальних і 17 колективних монографій, 14 підручників та навчальних посібників. У межах наукової школи захищено 70 кандидатських та 32 докторських дисертацій;

– наукова школа «Дослідження та формування інноваційно-інвестиційної політики та системи менеджменту», сформована у 1994 р. під керівництвом д.е.н., професора, члена-кореспондента АПН України Д.М.Черваньова. Реалізує розробку проблем розвитку міжгалузевих науково-виробничих комплексів, державної науково-технічної та інноваційної політики. Результати наукових досліджень ученого опубліковано у понад 200 наукових працях, монографіях, навчально-методичних публікаціях, підручниках. В рамках наукової школи створено кафедру інноваційного менеджменту та підприємництва (менеджменту інноваційної та інвестиційної діяльності), лабораторію економічних методів управління науковими дослідженнями і розробками Міністерства освіти УРСР. При кафедрі були створені малі підприємства організаційно-економічних та управлінських досліджень «Оргекодосвід», «Кафедра», перший в СРСР Індустріальний коледж зі спеціалізації «Інноваційний менеджмент». Результати досліджень наукової школи опубліковані у понад 500 наукових працях. У межах наукової школи захищено 30 кандидатських та 10 докторських дисертацій;

– наукова школа «Методологія та організація статистики, обліку, аналізу і аудиту в умовах їх стандартизації і гармонізації» створена протягом 1994–2008 рр. д.е.н., професором В.Г.Швецем. Зосереджена на розробці методологічних, методичних та організаційних засад статистики, обліку, аналізу та аудиту в умовах їх гармонізації та стандартизації. Результати наукових досліджень ученого знайшли своє відображення у більш як 100 наукових та науково-методичних працях, в т.ч. монографіях, навчальних посібниках та підручниках з грифом МОН. У межах наукової школи захищено захищені більше 20 кандидатських та докторських дисертацій;

– наукова школа «Економіко-філософські проблеми історії економічних учень, макро- та мікроекономіки», сформована у 2006 р. під керівництвом проф. В.Д.Базилевича, яка зосередила свої зусилля на розробці та втіленні новітніх методологічних підходів у дослідженні макро- та мікроекономіки, закономірностей трансформації економічних систем в умовах невизначеності та ризику, метафізичної сутності економічного знання, суперечностей глобалізації світогосподарського роз-

витку, теоретичних аспектів становлення та розвитку ринку інтелектуальної власності, економічної природи страхування, новітніх парадигмальних підходів в історико-економічних дослідженнях. Результати творчих пошуків ученого відображено в більш ніж 260 наукових та науково-методичних працях, у т.ч. в 10 монографіях, 14 підручниках та навчальних посібниках з грифом МОН України (одноосібних та за його редакцією). У межах наукової школи захищено 13 кандидатських та 7 докторських дисертацій.

Науковці економічного факультету є авторами найвідоміших в Україні *підручників, навчальних посібників та монографій*. Тільки за п'ять років – 2009–2013 рр. – опубліковано 152 монографії, 55 підручників, 128 навчальних посібників. За період 2011–2013 рр. опубліковано 2600 статей, з них 1483 статті – у вітчизняних фахових виданнях, 623 статті – у виданнях, які входять до міжнародних наукометричних баз даних, 507 статей – у зарубіжних виданнях.

Декан економічного факультету професор В.Д.Базилевич став ініціатором започаткування та науковим редактором *серії підручників нового покоління «Класичний університетський підручник»*, у якій вийшла низка підручників з економічної теорії, мікро- та макроекономіки, теорії страхування, цінних паперів тощо [2; 5; 6; 11; 12; 14]. Підготовка нових видань цієї серії триває. Ним також започаткована *серія наукових монографій «Славетні постаті»*, метою якої є введення у науковий обіг визначальних і разом з тим невинуватих маловідомих імен науковців, праці та ідеї яких не тільки мали провідне значення у формуванні витоків вітчизняної економічної науки, а й здатні суттєво збагатити її сучасний теоретичний розвиток. У 2013 р. колектив авторів циклу праць «Славетні постаті історії економічної думки України» нагороджено Премією імені М.І.Туган-Барановського НАН України.

На економічному факультеті здійснюється видання «Вісника Київського національного університету імені Тараса Шевченка: Серія Економіка», який входить до переліку фахових наукових видань України, включений до міжнародних наукометричних баз даних (PINC, COPENICUS). Чисельність виданих номерів «Вісника» наближається до 170.

В сучасних умовах на факультеті за 8 спеціальностями здійснюється підготовка кадрів вищої кваліфікації в аспірантурі та докторантурі.

Результати науково-дослідної роботи викладачів економічного факультету активно використовуються у процесі розробки проектів Законів України, Указів Президента України, інших нормативно-правових актів. Про його авторитет, професійний рівень професорсько-викладацького колективу свідчить участь учених у підготовці щорічних доповідей Президента України з питань економіки, розробці програм діяльності Кабінету Міністрів України, у господарській практиці.

Давньою традицією факультету є регулярна організація та активна участь науково-педагогічного складу у проведенні міжнародних *науково-теоретичних і науково-практичних конференцій* з актуальної проблематики.

Створенню умов для розкриття наукового та творчого потенціалу студентів і аспірантів сприяє робота самоврядної організації Наукового товариства студентів та аспірантів економічного факультету.

Економічний факультет активно розвиває *зарубіжні контакти* з провідними навчальними та науковими закладами. Зокрема співпрацює з Бременським університетом та Університетом прикладних наук м. Шмалькальден (Німеччина), Карловим університетом (Чехія), Ягеллонським університетом та Варшавською Вищою школою менеджменту (Польща), Московським державним університетом імені М.В.Ломоносова, Санкт-Петербурзьким державним університетом (РФ), підтримує тісні наукові зв'язки з Мюнхенським університетом (Німеччина), Університетом імені Святого Клімента Охридського (Болгарія), Стокгольмським університетом (Швеція), Сандерлендським університетом (Велика Британія), а також з університетами Фінляндії, Греції та Швейцарії.

Викладачі, аспіранти та студенти факультету проходили стажування за кордоном в Університеті Індіани (США), Університеті прикладних наук м. Шмалькальден, (Німеччина), Університеті прикладних наук м. Вормс (Німеччина) тощо. Учені факультету беруть участь у міжнародних проектах програми ТЕМПУС Європейського Союзу, Європейської асоціації маркетингу ESOMAR, Консорціуму з вдосконалення менедж-

мент-освіти CEUME, Національної ради з економічної освіти США.

З великою увагою та відповідальністю керівництво факультету на чолі з професором В.Д.Базилевичем ставиться до *збереження, шанування та розвитку кращих історичних традицій закладу*, донесення до наукової та студентської молоді багатой інтелектуальної історії економічної освіти та науки в Київському університеті, відродження наукової спадкоємності поколінь.

Вагомими кроками на цьому шляху стало видання низки наукових монографій із згаданої серії «Славетні постаті», у яких представлено спадщину вітчизняних учених-економістів, біографічно безпосередньо пов'язаних з Київським університетом – І.В.Вернадського, М.Х.Бунге, Є.Є.Слуцького, С.М.Булгакова [10; 13; 3; 4], систематичне проведення міжнародних наукових конференцій з означеної проблематики. На факультеті нещодавно відкрита галерея художніх портретів видатних учених, деканів та завідувачів кафедр. До знаменного ювілею готується відкриття експозиції музею економічного факультету. Матеріали історії факультету органічно вплітаються у виховання студентської молоді.

Отже свій славетний 70-річний ювілей економічний факультет КНУ імені Тараса Шевченка зустрічає, маючи не тільки вагомий здобуток, але і потужний кадровий та науково-педагогічний потенціал, що дозволяє ставити та творчо вирішувати нові перспективні завдання у сфері класичної університетської освіти та достойно відповідати на виклики сучасного глобалізованого освітнього середовища.

1. Базилевич В. Долаючи самоізоляцію // Нариси історії Київського національного університету імені Тараса Шевченка / В.В. Різун, М.С. Тимошик, А.Є. Конверський та ін.; передм. В.С. Скопенка. – К.: Наша культура і наука, 2004. – 440 с.
2. Економічна теорія: Політекономія: підручник / В.Д. Базилевич, В.М. Попов, К.С. Базилевич [та ін.]; за ред. В.Д. Базилевича. – 8-ме вид., випр. і перероб. – К.: Знання, 2012. – 702 с. – (Класичний університетський підручник).
3. Є. Слуцький. Визнання. Творча спадщина з погляду сучасності: монографія / за ред. В.Д. Базилевича. – К.: Знання, 2007. – 919 с.

4. І. Вернадський. Витоки. Творча спадщина у контексті історії економічної думки в Україні / за ред. В.Д. Базилевича : монографія – К. : Знання, 2009. – 862 с.
5. Історія економічних учень: підручник / В.Д. Базилевич, Н.І. Гражевська, Т.В. Гайдай [та ін.] ; за ред. В.Д. Базилевича : у 2 ч. – 3-тє вид., випр. і доп. – К. : Знання, 2006. – Ч. 1. – 582 с. – (Класичний університетський підручник).
6. Історія економічних учень : підручник / В.Д. Базилевич, Н.І. Гражевська, Т.В. Гайдай [та ін.] ; за ред. В.Д. Базилевича: у 2 ч. – 3-тє вид., випр. і доп. – К. : Знання, 2006. – Ч. 2. – 575 с. – (Класичний університетський підручник).
7. Історія Київського університету (1834–1959) / Відп. ред. О.З. Жмудський. – К. : Вид-во Київ. ун-ту, 1959. – 630 с.
8. Київський університет: Документи и матеріали. 1834–1984. – К. : Вища школа, 1984. – 192 с.
9. Леоненко П.М., Гайдай Т.В. Економічний факультет Київського національного університету імені Тараса Шевченка за 60 років / П.М. Леоненко, Т.В. Гайдай // Історія народного господарства та економічної думки України: зб. наук. праць. – 2003. – Вип. 35–36. – С. 302–310.
10. М. Бунге: сучасний дискурс : монографія / за ред. В.Д. Базилевича. – К. : Знання, 2005. – 697 с.
11. Макроекономіка : підручник / В.Д. Базилевич, К.С. Базилевич, Л.О. Баластрик ; за ред. В.Д. Базилевича. – 4-тє вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2008. – 743 с. (Класичний університетський підручник).
12. Мікроекономіка : підручник / В.Д. Базилевич, К.С. Базилевич, С.В. Слухай [та ін.] ; за ред. В.Д. Базилевича. – К. : Знання, 2007. – 677 с. – (Класичний університетський підручник).
13. С. Булгаков. Розмисли. Творча спадщина у контексті ХХІ століття / за ред. В.Д. Базилевича. – К. : Знання, 2006. – 903 с.
14. Страхування : підручник / В.Д. Базилевич, О.Ф. Філонюк, К.С. Базилевич [та ін.] ; за ред. В.Д. Базилевича. – К. : Знання, 2008. – 1019 с. – (Класичний університетський підручник).

Транслітерований список джерел

1. Bazylevych V. Dolajuchy samoizoljaciju // Narisy istorii' Kyi'vs'kogo nacional'nogo universytetu imeni Tarasa Shevchenka / V.V. Rizun, M.S. Tymoshyk, A.Je. Konvers'kyj ta in.; peredm. V.S. Skopenka. – К. : Nasha kul'tura i nauka, 2004. – 440 s. [in Ukrainian]
2. Ekonomichna teoriija: Politekonomija: pidruchnyk / V.D. Bazylevych, V.M. Popov, K.S. Bazylevych [ta in.]; za red. V.D. Bazylevycha. – 8-me vyd., vypr. i pererob. – К. : Znannja,

2012. – 702 s. – (Klasychnyj universytets'kyj pidruchnyk). [in Ukrainian]
3. Je. Sluc'kyj. Vyznannja. Tvorcha spadshhyna z pogljadu suchasnosti: monografija / za red. V.D. Bazylevycha. – К. : Znannja, 2007. – 919 s. [in Ukrainian]
4. I. Vernads'kyj. Vytoky. Tvorcha spadshhyna u konteksti istorii' ekonomichnoi' dumky v Ukrai'ni / za red. V.D. Bazylevycha : monografija – К. : Znannja, 2009. – 862 s. [in Ukrainian]
5. Istorija ekonomichnyh uchen': pidruchnyk / V.D. Bazylevych, N.I. Grazhevs'ka, T.V. Gajdaj [ta in.] ; za red. V.D. Bazylevycha : u 2 ch. – 3-tje vyd., vypr. i dop. – К. : Znannja, 2006. – Ch. 1. – 582 s. – (Klasychnyj universytets'kyj pidruchnyk). [in Ukrainian]
6. Istorija ekonomichnyh uchen' : pidruchnyk / V.D. Bazylevych, N.I. Grazhevs'ka, T.V. Gajdaj [ta in.] ; za red. V.D. Bazylevycha: u 2 ch. – 3-tje vyd., vypr. i dop. – К. : Znannja, 2006. – Ch. 2. – 575 s. – (Klasychnyj universytets'kyj pidruchnyk). [in Ukrainian]
7. Istorija Kyi'vs'kogo universytetu (1834–1959) / Vidp. red. O.Z. Zhmuds'kyj. – К. : Vyd-vo Kyi'v. un-tu, 1959. – 630 s. [in Ukrainian]
8. Kievskii universitet: Dokumenty i materialy. 1834–1984. – К. : Vyshha shkola, 1984. – 192 s. [in Russian]
9. Leonenko P.M., Gajdaj T.V. Ekonomichnyj fakul'tet Kyi'vs'kogo nacional'nogo universytetu imeni Tarasa Shevchenka za 60 rokiv / P.M. Leonenko, T.V. Gajdaj // Istorija narodnogo gospodarstva ta ekonomichnoi' dumky Ukrai'ny : zb. nauk. prac'. – 2003. – Vyp. 35–36. – S. 302–310. [in Ukrainian]
10. M. Bunge: suchasnyj dyskurs: monografija / za red. V.D. Bazylevycha. – К. : Znannja, 2005. – 697 s. [in Ukrainian]
11. Makroekonomika : pidruchnyk / V.D. Bazylevych, K.S. Bazylevych, L.O. Balastryk ; za red. V.D. Bazylevycha. – 4-tje vyd., pererob. i dop. – К. : Znannja, 2008. – 743 s. (Klasychnyj universytets'kyj pidruchnyk). [in Ukrainian]
12. Mikroekonomika : pidruchnyk / V.D. Bazylevych, K.S. Bazylevych, S.V. Sluhaj [ta in.] ; za red. V.D. Bazylevycha. – К. : Znannja, 2007. – 677 s. – (Klasychnyj universytets'kyj pidruchnyk). [in Ukrainian]
13. S. Bulgakov. Rozmysly. Tvorcha spadshhyna u konteksti XXI stolittja / Za red. V.D. Bazylevycha. – К. : Znannja, 2006. – 903 s. [in Ukrainian]
14. Strahuvannja : pidruchnyk / V.D. Bazylevych, O.F. Filonjuk, K.S. Bazylevych [ta in.] ; za red. V.D. Bazylevycha. – К. : Znannja, 2008. – 1019 s. – (Klasychnyj universytets'kyj pidruchnyk). [in Ukrainian]

Одержано 02.09.2014 р.